

Zaman Gazetesi

8/11/2011

Herkül Millas

Bu kez "kim bilir", "bilemeyiz ki", "belki de", "hele bekleyelim bakalım" diyecek halim yok. Terörle ilişkili olarak tutuklanan Prof. Büşra Ersanlı'yı çocukluğundan tanırım,yakınımdır.

Son kırk beş yıldır temasımız hiç kopmadı. Benden gençtir ama hocamdır, doktora tezimi okuyup değerli önerilerde bulunmuştur. Daha önemlisi dostuz, kardeşiz, sırdaşız. İstanbul'a geldiğimizde evinde kalırız. Birlikte üzülür veya güleriz. Daha geçenlerde Atina'da bizde misafir kalırken (yardım ve yataklık?!) Türkiye siyasetini tartışıyorduk, ne düşündüğünü, ne hissettiğini çok iyi bilirim.

Kafka'nın bunalımlı atmosferini hissediyor, saçma baskıları düşünmeden edemiyorum. Suçlu da hissediyorum. Ben neden dışarıdayım duygusu beni rahatsız ediyor. Aynı değerleri paylaşıyoruz. Bütün hayatı boyunca insan haklarından yana olmuş bir kimse neden tutuklanır? Askerî vesayete karşı mücadele, başörtüsü yasakları dahil her baskıya karşı tutarlı tutum sergilemiş olan bir insan, bu yaşta, neden böyle süründürülür? Şimdi, "büyüklerimiz bilir, bekleyelim bakalım" mı demem gerekiyor? Elimde değil, diyemiyorum.

Bu filmi daha önce de görmüştüm. Hatta bir ara bir sahnesine figüranlık da yapmışım. O dönem eşimin en acılı yılları olmuştur; travmasını hâlâ atlatamamıştır. Altmışlı yıllarda çok yaygındı bu tür "uslan!", "dikkat et!", "kendini kontrol et!" mesajları. Gözdağı vermek çok doğal sayılırdı. Demek ki toplumlar çok yavaş değişmiş düşüncesinden kurtulamıyorum şu an. Şu an acaba kaç tane "Büşra" dört duvar arasındadır düşüncesi, kuşkusu, kaygısı bir kâbus gibi çöktü kafamın içine. Güven krizi yaşıyorum bir dostun serüveninde.

Ragıp Zarakolu da tutuklandı. Onu da tanırım. (Benim "ilişkilerim" böyle, ne yapabilirim ki!) Yunancadan Türkçeye yapılan roman çevirileri konusunda yaptığım bir çalışmada incelediğim bütün, altını çizerek yazıyorum, bütün çevirilerin sansürlü olduğunu üzülerken görmüştüm. Türk okuyucusunun hoşuna gitmeyecek kelimeler, değerlendirmeler, sahneler sansürlenmiştir. Bir tek Zarakolu'nun yayını sansürsüzdü. Onu da yalanı sevmeyen insan olarak tanırım. Büşra'ların Ragıp'ların yeri dört duvar arası; benim şu an hissettiğim budur. Yazık! Yalnız bu insanlara değil, hepimize!

Empatinin lafını etmek nasıl kolay; ama empati nasıl da kıt! Marks okudu diye dün yabancı ajan sayılmış olan solcu, başörtüsü taktı diye şeriatçı sayılana bugün arka çıkmıyor. Bir zamanlar camiye gitti diye şüphe ile karşılanan "şeriatçı", BDP'de çalışıyor diye hain sayılanı günümüzde desteklemiyor. Şiir okudu diye daha geçenlerde şüphe ile karşılanan, kovalanan, hapis yatan ve kendisi söz konusu iken insan haklarından söz eden, başkaları susturulurken "şeriatın kestiği parmak acımaz" havasına girer. Hep yaşandı bunlar. Partileri kapatılınca adalete veryansın ettiler; karşı taraf ise "hukuka saygı" çağrısı yaptı durdu. Sonra roller birden değişti: birinciler şimdi hukuka tam güveniyor; karşı taraf kuşkucu oldu. Birileri nasıl birden güvenli oldu? Bu güven nasıl sağlandı böyle birden? Herhalde kişinin bakış açısı, gücün karşısındaki konumuyla orantılı. Ben fukaranız ise her zaman iktidara uzak kaldığım için güvenim ne arttı ne de azaldı.

Gençlik yıllarımı hatırlıyorum. Kitaplığımdaki sol kitaplar sorundu. Türkiye'de serbestçe satılan bir kitap suç delili sayılabılırdı. O zaman mantık şöyleydi: düşmanlar ve hainler (Ruslar ve komünistler) Marks okur; dolayısıyla Marks okuyan da suçludur veya en azından şüphelidir. Bu mantık hep sürdü. Anayasayı çiğneyerek şeriat getirecek olanlar camiye gider; demek ki camiye gidenler düzen düşmanıdır, en azından şüphelidir. Azınlıktan birileri düşmanlarla işbirliğine girdi; dolayısıyla azınlık üyeleri düşmandır, vb. Bakıyorum şimdi de "teröristler BDP ile ilişkili; dolayısıyla her BDP'li suçludur, şüphelidir" anlayışı geçerli.

Bazı eski uygulamaların arkasında bu zihniyet var. Eskiden müstevli köyde işlenen bir saldırı olayında bütün köy halkını kurşuna dizmez miydi? Öğretmenlerin sınıfta tebeşiri atanı bulamayınca bütün sınıfı cezalandırması da aynı mantığı izler. Nasrettin Hoca da öyle davranmıştı: çeşmeye gönderdiğine testiye kırmasın diye peşin şaklatmıştı tokadı. Ama bunların hukukla ne ilişkisi olabilir? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nasıl olsa bozuyor bu kararları. Herhalde bunun için olacak, birileri "bari dava öncesinde yatıralım birkaçını" der gibi tutukluluk sürecini uzattıkça uzatıyorlar. Ama bu yaklaşım gerçek suçlu ile şüpheliyi aynı kefeye koyduğundan gerçekten suçlu olanın işine geliyor. Güven krizinin suçludan yana bir etkisi oluyor. Gittikçe, her suçlu için "acaba bu da mı suçsuz" diyenler çoğalıyor.

Kendimi gözden geçiriyorum. Gördüğüm, son aylarda değiştiğimdir; kuşku, kaygı ve korkularım artıyor. Durup dururken mi değişmeye başladım yoksa üst üste yaşanan bazı olaylar ve bana

ulaşan "mesajlar" yüzünden mi? Korkularıma neden olanların da kendilerini gözden geçirmesi gerekmez mi? Birkaç ay önce (15/3) şunları yazmıştım. "Keşke artık mahkeme yoluyla ceza vermeleri azaltsak, her 'şüpheliyi' hemen mahkemelerde süründürmesek ve -hele- insanlar tutuksuz yargılansa; ve varsın birkaçı da kaçıversin." Tutuksuz yargılanan ifade ve fikir suçlusu kaçarsa aslında en büyük cezayı almış demektir. Ömür boyu yakınlarından uzak kalacak, yazıp çizemeyecek, yakalanırım korkusu içinde yaşayacaktır.

Özgürlüklere alternatif yoktur. Özgürlük (örneğin zenginlik gibi) kişisel bir nimet değildir, toplumsaldır. İnsanlar arasındaki davranışlarla ve bu davranışın ilkeleriyle ilişkilidir. Bu ilişki birileri için sakatlandığında zarar herkesi etkiler. Birileri kendilerini yol ayrımında görüp kendi yollarını seçeceklerini düşünüyorsa yanılıyorlar. Demokrasi konusunda kuşklar belirdiğinde yoldan çıkmış, kaldırım başlamış demektir. Gerçekten herkesin kendini gözden geçirmesi gerekiyor. Ama ne yazık herkes bu yeteneğe sahip değildir. Olsaydı son on yılların siyasi macerası farklı olurdu.